

Stichting Cuypersgenootschap

Stichting tot behoud van negentiende- en
twintigste-eeuws cultuurgood in Nederland

ProWest
vereniging promotie westelijke tuinsteden

ERFGOED VERENIGING
Heemschut

Amsterdam 28 maart 2013

Aan het Dagelijks Bestuur van stadsdeel Nieuw-West
Postbus 2003
1000 CA Amsterdam

Betreft: zienswijze concept Nota Cultuurhistorie Amsterdam Nieuw-West

Geacht bestuur,

De erfgoedorganisaties ProWest, Cuypersgenootschap en Heemschut hebben met genoeg kennis genomen van de concept Nota Cultuurhistorie van januari 2013. Het verheugt ons werkelijk zeer dat na jaren pleiten uw stadsdeel een systematisch plan heeft gemaakt voor de omgang met de bijzondere architectuurgeschiedenis van de Westelijke Tuinsteden. Ook zijn we blij met het voorstel van aanwijzing van een aantal gebouwen tot gemeentelijk monument. Wij menen echter dat een aanvulling op deze lijst werkelijk noodzakelijk is. Diverse waardevolle gebouwen ontbreken in uw voorstel. Er valt daarbij te bedenken dat uw gebied behoorlijk groot is en ondanks de indrukwekkende inhaalslag van de laatste paar jaren relatief weinig monumenten kent. Zoals u weet, is het monumentenbestand uit deze periode om allerlei redenen zeer kwetsbaar en daarom is het belangrijk dat er nu meteen een adequate aanwijzing komt. Wij hebben echter ook enige vragen en opmerkingen over de nota, die hier volgen en worden gevolgd door onze aanvullende monumentenvoorstellen.

In het algemeen:

- Wij staan zeer huiverig tegenover het toestaan van U-blokken in AUP Bijzonder en tevens de stelling dat deze hoven niet per definitie openbaar hoeven te zijn maar wel 'minimaal collectief toegankelijk'. Dat lijkt ons een stap terug in de tijd, naar half open blokken met afgesloten hoven. Dit is onwenselijk.
- Wij missen in het geheel aandacht voor de inrichting van de openbare ruimte/straatmeubilair. Belangrijk is dat deze meer aandacht krijgt. Zowel het behoud van historische elementen (bepaalde lantaarnpalen, kabelkasten e.d.), als aandacht voor de vormgeving van het nieuwe is belangrijk. Nieuwe toevoegingen moeten passen in het gebied, en eenheid en rust uitstralen.
- Wij zouden graag het begrip 'stroken' nader zien gedefinieerd: hoe hoog en hoe breed kan strokenbouw zijn? Hoeveel ruimte minimaal tussen de stroken?

Verder hebben wij op een aantal pagina's enige opmerkingen:

- Op pagina 8 onder 2.1.2. en pag. 13 onder 2.2.2. Sloop en nieuwbouw, Objectrichtlijnen 3^e alinea c.q. 2^e alinea willen wij graag toevoegen: "Alleen slopen, als er aangetoond kan worden dat er niet gerenoveerd kan worden". Deze zin ook toevoegen op pagina 31 onder 3.3. Beschermde Stadsgezichten. Het is belangrijk om door deze toevoeging de bescherming iets

steviger te maken. Vaak genoeg wordt er nog gekozen voor de sloop van erfgoed dat nog goed te renoveren is.

- In aansluiting op het voorgaande zouden wij op de Cultuurhistorische Waarderingskaart de volgende gebieden ook aangemerkt willen hebben als AUP uitzonderlijk, t.w.
-de strook Ensemble Sloterhof (oranje) die met de tegenoverliggende monumenten ten zuiden van de Lelylaan (rood) en de verhoogde Lelylaan zelf één zeer waardevol gebied vormt.
-de buurt rondom Westereindflat (oranje) (ook door RCE aangewezen), een interessante mix van laag- en hoogbouw
- de woninghaken ten noorden van de Sloterplas (nu grijs) (o.a. Dorus Rijkershof) en de stroken woningbouw aan de zuidkant van de plas (S.F. van Osstraat, Eastonstraat). Deze vormen samen met de reeds hoog gekwalificeerde hoogbouw rond de Sloterplas (o.a. Torenwijk) de monumentale omlijsting van de Sloterplas.
-Staalmanpleinbuurt (het ensemble van de architecten Staal en Keesman, Abraham Staalmanplein e.o.). Een zeer interessant en beeldbepalend ensemble.
- Op pagina 32 willen wij graag de waardering voor het gebied dat wordt weergegeven door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed terugzien in de Cultuurhistorische Waarderingskaart. Dus geen Standaard (grijs) gebied (ten noorden van het noordelijke haventje van de Sloterplas)
- Pagina 20: u gebruikt het woord 'in principe' bij AUP Standaard. Dat klinkt ons te vrijblijvend. Graag weglaten.
- Op pagina 20 missen wij ook een verwijzing naar de nieuwe welstandsnota, De Schoonheid van Amsterdam 2013. Deze dient toegevoegd te worden. Ook de bouwplannen in de AUP Tuinstad Standaard dienen wat ons betreft te voldoen aan de richtlijnen uit de welstandsnota.
- Pagina 31: Wij hebben moeite met het woord "programmatisch" in de passage over het Van Eesterenmuseum. Volgens ons betekent dit dat de bestaande omstreken plannen kunnen worden uitgevoerd, cf. Airey. Wij pleiten nadrukkelijk voor een nieuwe visie op de bestaande plannen voor dit gebied, ook omdat het een belangrijk onderdeel vormt van het door het Rijk te beschermen gebied. Dan kan het Rijksbeschermd gezicht in de afwegingen worden meegenomen.

Naar onze mening horen de in de bijlage genoemde gebouwen/ensembles op een monumentenlijst van Nieuw-West. Wij verzoeken u deze panden mee te nemen bij de definitieve voordracht van nieuwe gemeentelijke monumenten in Nieuw-West. Met deze toevoeging wordt de monumentenlijst voor ons overigens niet afgesloten. Het is belangrijk om in de toekomst ruimte te houden voor de toevoeging van nieuwe objecten aan de lijst. Verder stellen wij voor om de door u geselecteerde Grote en Kleine verfdoo's (pagina 42) niet aan te wijzen tot gemeentelijk monument. Deze woongebouwen zijn volgens ons te sterk verminkt om nog in aanmerking te komen voor een gemeentelijke monumentenstatus.

Indien er behoefte is aan een nadere toelichting op deze brief dan vernemen wij dit graag.

Hoogachtend,

Vereniging Promotie Westelijke Tuinsteden (ProWest)
t.a.v. Erik Swierstra, Tineke Rombout
Jan Tooropstraat 6
1062 BM Amsterdam

Erfgoedvereniging Heemschut, Commissie Amsterdam.
t.a.v. Norman Vervat
Vondellaan 6
1217 RX Hilversum

Cuypersgenootschap, Werkgroep Amsterdam.
t.a.v. Ludy Giebels
Pieter Pauwstraat 9
1017 ZJ Amsterdam

Bijlage: aanvulling op de geselecteerde potentiële monumenten

1. Nova College (Voorheen Cartesiuslyceum), Piet Mondriaanstraat 140. Publieke Werken, 1957 – Overtoomse Veld.

Een gaaf behouden middelbare school van Publieke Werken. Een uitstekend ontwerp, voorzien van interessante kunsttoepassingen en allerlei mooie details. Het broertje van het Spinozalyceum in Zuid.

2. Sloterplas met oevers. Dienst der Publieke Werken, 1939-1965.

De Sloterplas en haar oevers zijn het groen-blauwe hart van de Tuinsteden. Ook is dit gebied een interessante groenaanleg uit het midden van de twintigste eeuw. Bescherming van dit hele gebied (dus niet slechts een deel, zoals in het voorstel van het stadsdeel) d.m.v. een gemeentelijke monumentenstatus kan veel bijdragen aan behoud van dit gebied en het ontwerp, en benodigde ontwikkelingen in de juiste richting sturen. Opgenomen in de Top 100 van Herrema uit 2008.

3. Woongebouw. Nicolaas Anslinstraat. A. Staal, 1961-1962 – Osdorp.

Dit grote woongebouw aan de oevers van de Sloterplas behoort tot de meest beeldbepalende gebouwen van Osdorp en is één van de betere woongebouwen van architect Arthur Staal. Het gebouw is vrij gaaf behouden. Interessant is ook dat nummer 165 in 2005, en waarschijnlijk nu ook nog, een gaaf behouden interieur van Jan Rietveld uit de jaren zestig bezit.

4. Aeckerstijn, woongebouw met kantoren. Baden Powellweg / Plesmanlaan. W. Vermeer en I. van Herwaarden, 1963-1965 – Osdorp.

Dit gebouw is één van de onbekende juweeltjes van de Westelijke Tuinsteden. Zowel stedenbouwkundig als architectonisch van groot belang.

5. Villa Braakensiekhof 25. L. Peters, 1963-1966 – Osdorp.

Dit huis was het eigen woonhuis van de bekende architect Lau Peters. De weduwe van de architect woont nog in het huis. Zeer bijzonder is vooral het feit dat de interieurs nog zeer gaaf behouden zijn.

6. Vrijstaande dokterswoning. Harry Koningsbergerstraat 82. J. Rietveld, 1955 – Slotermeer.

Deze villa is een Parel van Nieuw-West. Het huis is een interessant ontwerp van Jan Rietveld, de zoon van Gerrit Rietveld. Jan is eveneens de ontwerper van de naastgelegen hoogbouwflat, een Rijksmonument.

7. 900 galerijwoningen (5 blokken). Remijden, Geerban, Boutenburg e.o. (systeembouw, RBM). F.J. van Gool, 1957-1960 – Osdorp.

Dit indrukwekkende en zorgvuldig ontworpen ensemble van de bekende architect Frans van Gool laat uitstekend de snelle schaalvergroting in de naoorlogse jaren zien. Interessant is ook het moderne bouwsysteem en de vele technische snufjes die in de gebouwen zijn toegepast.

8. Entreepartij Sportpark Ookmeer. H. Bonpad / Troelstralaan. C. Nieuwenhuis (Dienst PW), 1963 – Osdorp.

Een expressieve entreepartij van schoon beton. Een object op de grens tussen gebouw en kunstwerk.

10. NV Amsterdamse Naaimachinehandel A. Lewenstein. Pieter Calandlaan 5-7. J.B. Ingwersen, 1960-1965 – Slotervaart.

Op het eerste gezicht lijkt dit confectiecentrum uit de jaren zestig weinig bijzonder. Dat maakt dat het al vaak over het hoofd is gezien. Bij nadere bestudering vallen echter de zorgvuldige detaillering en het gave karakter op. Verder onderzoek leert dat dit gebouw één van de eerste complete prefab-gebouwen van Amsterdam is. Niet alleen de gevels maar ook de balken, kolommen en vloeren werden pasklaar aangevoerd. Ondanks de later toegevoegde extra laag, waar bij de bouw al rekening mee was gehouden, en de storende zonwering en entreepartij, een zeer interessant gebouw.

11. Gebouw Gemeentelijke Sociale Dienst. Overschiestraat 3. F. van Gool, 1971-1978 – Overtoomse Veld.

Dit bekende kantoorgebouw, de 'BH', is door zijn golvende en opgetilde gevel, welke is opgebouwd uit gestandaardiseerde elementen, het beste en mooiste kantoorgebouw van Frans van Gool. Deze architect ontwierp in de Westelijke Tuinsteden ook de reeds genoemde 900 galerijwoningen in Osdorp en het 'Blue-Banddorp' in Slotervaart. Het gebouw behoort ook tot de betere kantoorgebouwen uit de jaren zeventig.

12. Zes woontorens met garages. Torenwijk. Ruimzicht en Vrijzicht. H.T. Vink, W. van de Kuilen, 1965 – Osdorp.

Zeer zorgvuldig ontworpen en beeldbepalende woontorens. Verdienen mede vanwege hun belang voor het aanzien van de Westelijke Tuinsteden en in het speciaal de Sloterplas bescherming.

13. Vier stroken met 216 portieketagewoningen en garages. Sape Kuiperplantsoen e.o. Th. J. Lammers, 1953 – Slotermeer.

Lammers was vooral in de jaren twintig en dertig actief. Deze stroken laten zien dat de rijke vormtaal van deze periode voor hem na de oorlog nog steeds actueel was. Een zeer bijzonder stukje Slotermeer, dat ook vrij goed behouden is.

14. Pascal lyceum (Calvijn College). Schipluidenlaan 10-12. J.B. Ingwersen, 1967 – Overtoomse Veld.

Dit bouwwerk wordt wel gezien als het late meesterwerk van de belangrijke architect J.B. Ingwersen. Ingwersen bouwde hier een scholencomplex bestaande uit verschillende volumes. Het expressieve gebruik van beton is duidelijk ontleend aan het werk van Le Corbusier.

15. R.K. Lagere School Sint Lukas. Notweg 32. Dienst der Publieke Werken, 1959 – Osdorp.

Een interessante en vernieuwende school van de hand van Publieke Werken. Dit gebouw krijgt een nieuwe bestemming. De school is opgenomen in de Top 100 van Herrema.

16. Staalmanpleincomplex. Abraham Staalmanplein e.o. A. Staal, C. Keesman, 1956-1958 – Slotervaart.

Dit belangrijke ensemble bestaat uit het zeer karakteristieke Staalmanplein, een woonhaak, en enkele stroken met woningbouw. Bescherming d.m.v. een monumentenstatus van het plein met de overige delen van het ensemble is, zoals ook gebleken is uit onderzoek door Urban Fabric, zeer op zijn plaats.

17. Voormalige Renaultgarage. Notweg. Architect en bouwjaar onbekend – Osdorp.

Deze voormalige garage, waarschijnlijk uit het begin van de jaren zestig, is typologisch en architectonisch erg interessant. Slechts weinig vergelijkbare gebouwen zijn in de regio Amsterdam behouden gebleven.

18. Portieketagewoningen met winkels, bibliotheek en verenigingslokaal. Johan Jongkindstraat (tussen Derkinderenstraat en Station Lelylaan). H. Klarenbeek, 1959-1960 – Overtoomse Veld.

Deze blokjes zijn net als de aan de andere zijde van het spoor gelegen Sloterhof gebouwd met het Nemavo-Airey-systeem. De ontwerper van dit complex, H. Klarenbeek, was een assistent van de architect van Sloterhof, J.F. Berghoef. Het complex is door zijn plek beeldbepalend, en mede door het gave karakter monumentwaardig. Bescherming van dit ensemble zal ook bijdragen aan de betekenis van het behoud van de Sloterhof.

19. Het Tuinstadhuys (oorspronkelijk hoofkantoor NVV). Plein 40-45. J.L. en H. Niemeijer, 1962.

Dit beeldbepalende modernistische gebouw heeft een grote architectonische kwaliteit. Het gebouw is tot op heden vrij gaaf behouden gebleven.

20. Woningen en winkels (Aireywoningen) . De Tourton Bruijnstraat, Jan Postmahof, H. van Dijkhof e.o. J.F. Berghoef, H. Klarenbeek, 1952-1953.

Dit beeldbepalende complex vormt het hart van het beschermde Van Eesterenmuseum. Het vormt een vrij gaaf bewaard gebleven ensemble van woonblokjes en woon-winkelpanden uit begin jaren vijftig, gebouwd met het Nemavo-Airey-systeem. Onze organisaties pleiten al jaren voor behoud en renovatie van dit ensemble. In de Nota Cultuurhistorie heeft u de blokjes benoemd als monumentwaardig.